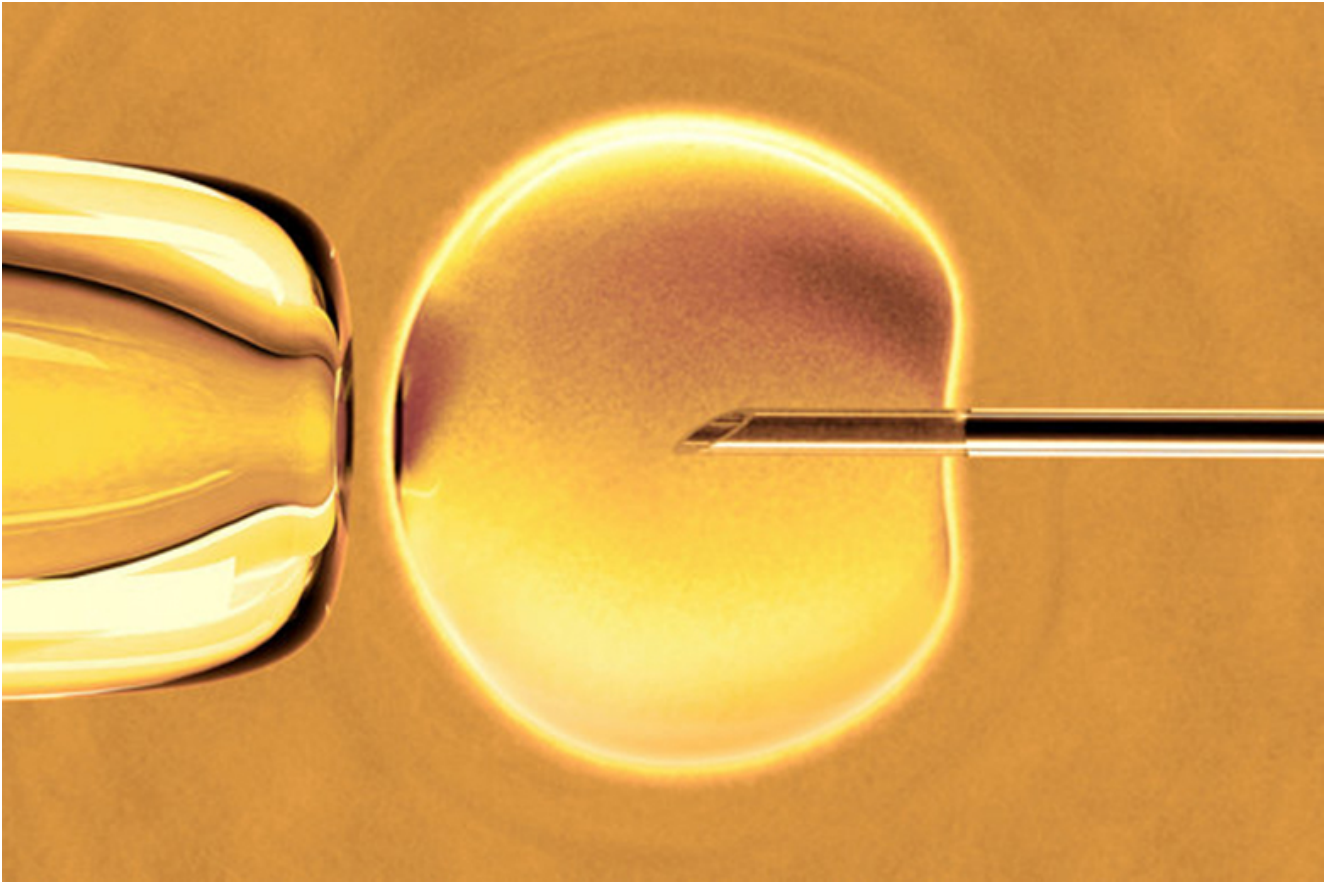

Ένα μωρό για τρεις γονείς;

Θυμάστε την ιστορία της Dolly, της προβατίνας που κλωνοποιήθηκε; Ακόμα κι αν η συζήτηση για την αναπαραγωγική κλωνοποίηση αποτελεί μια ευφάνταστη σκέψη, καθώς δεν έχει εφαρμοστεί σε ανθρώπινους οργανισμούς, η γέννηση της αποτέλεσε το νέο έδαφος του μέλλοντος για την αναπαραγωγική τεχνολογία κατασκευάζοντας έναν προβληματισμό περί της ηθικής για τη δημιουργία τεχνητής ζωής.

Πριν από δύο εβδομάδες η Βουλή των Κοινοτήτων (Κάτω Βουλή) της [Μ. Βρετανίας](#) υπερψήφισε σχέδιο νόμου που επιτρέπει την δυνατότητα δωρεάς μιτοχονδρίων. Σύμφωνα με την αρμόδια Αρχή για την Ανθρώπινη Γονιμοποίηση και την Εμβρυολογία της Βρετανίας (HFEA), η συγκεκριμένη τεχνική ανοίγει το δρόμο για παιδιά με γενετικό υλικό (DNA) από τρεις γονείς. Συγκεκριμένα, 382 βουλευτές ψήφισαν υπέρ και 128 κατά της ιατρικής τεχνικής, στόχος της οποίας είναι να αποφεύγεται η αρνητική κληρονομικότητα από μητέρα σε παιδί.

Αυτή η νέα τεχνολογία αναπαραγωγής εκτιμάται ότι θα βοηθήσει εκατοντάδες ζευγάρια, τόσο στην Βρετανία όσο και στον υπόλοιπο κόσμο, να γεννήσουν υγιή παιδιά, [χωρίς γενετικές ασθένειες που σχετίζονται με το DNA](#) και κληροδοτούνται από τους βιολογικούς γονείς. Τα παιδιά δηλαδή που θα γεννούνται μέσω της συγκεκριμένης τεχνικής θα είναι απαλλαγμένα από σοβαρές κληρονομικές νόσους όπως η μυϊκή δυστροφία, η οποία οφείλεται στα ελαττωματικά μιτοχόνδρια (εργοστάσια παραγωγής ενέργειας των κυττάρων) της μητέρας.

Πιο αναλυτικά, θα λαμβάνεται γενετικό υλικό μέσα από το ωάριο της μητέρας και στη συνέχεια θα μεταφέρεται στον πυρήνα ενός υγιούς ωαρίου που ανήκει σε δότρια. Στη συνέχεια το ωάριο της δότριας θα γονιμοποιείται με το σπέρμα του άνδρα από το ζευγάρι στο οποίο η γυναίκα εμφανίζει πρόβλημα των μιτοχονδρίων. Το μωρό που θα προκύψει θα φέρει γενετικό υλικό από τους δύο γονείς του αλλά και μια μικρή ποσότητα, της τάξεως του 0,1%, από τη δότρια. Τα παιδιά αυτά θα γεννιούνται με DNA από 3 γονείς τα οποία θα το μεταβιβάζουν στα δικά τους παιδιά ενώ στις επόμενες γενιές θα μεταφέρεται υγιές γενετικό υλικό, με αποτέλεσμα να εξαλείφονται οριστικά γενετικές ανωμαλίες που αποβαίνουν θανάσιμες για όσους γεννιούνται με αυτές.

Παρά τις ιατρικές εξελίξεις το συγκεκριμένο θέμα έχει εγείρει αρκετές αντιδράσεις. Από την μια πλευρά υπάρχουν αυτοί που υποστηρίζουν ότι η νέα τεχνική αναπαραγωγής “είναι το φως στην άκρη ενός σκοτεινού τούνελ” για πολλές οικογένειες. Στην αντίπερα όχθη όμως, πολέμιοι αυτής της θέσης ισχυρίζονται ότι η τεχνική προσκρούει σε ζητήματα βιοηθικής αφού από τη μία

πλευρά για να εφαρμοστεί θα πρέπει να καταστρέφονται έμβρυα, ενώ την ίδια στιγμή ωθεί τους ανθρώπους στην επιλογή μια οριοθετημένης “κανονικότητας” η οποία, μελλοντικά, ίσως να οδηγήσει με την σειρά της στην απόλυτη επιλογή του πώς να είναι το παιδί που πρόκειται να γεννηθεί.

Τις τελευταίες δεκαετίες γνωρίζουν τεράστια ανάπτυξη οι λεγόμενες Νέες Τεχνολογίες Αναπαραγωγής¹ (ΝΤΑ), καθώς προκαλούν συζητήσεις για τις επιδράσεις που έχουν επιφέρει στη φύση, τον πολιτισμό, το άτομο, την κοινωνία, το φύλο, καθώς και σε μια από τις θεμελιώδεις κατηγορίες του δυτικού πολιτισμού, τη συγγένεια. Στο κατά πόσο δηλαδή οι ΝΤΑ ορίζουν τα θεσμικά πλαίσια εξουσίας, κατασκευάζοντας έτσι σύγχρονους τρόπους ταξινόμησης και αποκλεισμού.

Σύμφωνα με τον Micheal Foucault οι πρακτικές αυτές, όπως οι ΝΤΑ, οι κοσμικές επεμβάσεις, οι προγεννητικές διαγνώσεις, ονομάζονται “τεχνολογίες του εαυτού”, οι οποίες προσδιορίζουν τον άνθρωπο, ή αλλιώς, όπως εννοιολογεί ο Foucault, το

βιοπολιτικό υποκείμενο, περιγράφοντας και καθορίζοντας τα πλαίσια συμπεριφοράς του.²

Ο Foucault στο βιβλίο του “Ιστορία της Σεξουαλικότητας”, κατέδειξε τη βιοπολιτική ως κεντρική πολιτική τεχνική του μοντέρνου κράτους, που μέσω των τεχνολογιών του εαυτού παράγει πειθαρχική βιοεξουσία με κατηγορίες που νοηματοδοτούν το υποκείμενο και την πολιτική κοινωνία. Ανέλυσε τα ταξινομικά συστήματα που παράγουν, όχι μόνο τις σεξουαλικές κατηγοριοποιήσεις, αλλά και τις έννοιες της οικογένειας, του άνδρα, της γυναίκας, του πολίτη. Η προσέγγισή του ενεργοποίησε τις τελευταίες δεκαετίες ένα μεγάλο πεδίο προβληματικής σχετικά με τους τρόπους συγκρότησης των υποκειμένων στη βάση ταξικών, έμφυλων, φυλετικών, σεξουαλικών κατηγοριών που εσωτερικεύονται και αναπαράγουν τις δομές της κυριαρχίας.³

Εξετάζοντας τις ποικιλόμορφες στρατηγικές των ανθρώπων μέσα από τις τεχνολογίες του εαυτού ή την ηθική για την φροντίδα του εαυτού, η ερώτηση έγκειται στο κατά πόσο οι άνθρωποι μπορούν να αντισταθούν στις συνέπειες της σύγχρονης εξουσίας, δηλαδή της τεχνολογίας; Ήδη από το 1966 ο Paul Rabinow χρησιμοποίησε τη λέξη “βιοκοινωνικότητα” για να περιγράψει τη στρατολόγηση σε μια νέα ταυτότητα πολιτικής, όπου οι άνθρωποι έρχονται σε αυτές τις ομάδες για να κατηγοριοποιήσουν τους εαυτούς τους με συγκεκριμένες γενετικές αφηγήσεις και πρακτικές. Η τεχνολογία δηλαδή της γενετικής αποτελεί πλέον μια νέα μορφή πρακτικής στην οποία οι άνθρωποι καλούνται να διακρίνουν τη σύνθετη αλληλεπίδραση της γενετικής, συνειδητοποιώντας τα οφέλη ή τα ιατρικά δηλητήρια.

Μήπως τελικά η γενετική της τεχνολογίας μέσα από την βιοιατρική αντικαθιστά το ρόλο του θεού και της φύσης με αυτόν της τεχνολογίας;

Μια άποψη αναφέρει, μέσα από τη γλώσσα της επιθυμίας, ότι το δικαίωμά στην ελεύθερη επιλογή το έχουν όλοι, δηλαδή το να μπορούν να κάνουν μια αισθητική επέμβαση ή όπως το παραπάνω

παράδειγμα να αποκτήσουν παιδί από το ωάριο μιας δότριας. Ωστόσο, η ιδεολογία της επιλογής θέτει ένα μεγάλο ζήτημα αναφορικά με τις ΝΤΑ, αλλά και σε άλλες περιπτώσεις τόσο στην επιλογή της χειρουργικής επέμβασης για μια καλύτερη εμφάνιση, όσο και στην επέμβαση της τεχνολογίας μέσω γενετικών τέστ για την συνέχεια της αναπαραγωγής. Από την μια πλευρά, υπάρχει η αναπαραγωγική επιλογή της τεχνολογίας και από την άλλη, η ευγονική αποβολή. Σύμφωνα με τον επικεφαλής της εφαρμοσμένης γενετικής, Clair Francomano, η μόνη σίγουρη χρήση των προγνωστικών τεστ εγκυμοσύνης είναι η αποφυγή της γέννησης ενός παιδιού με διπλή κυρίαρχη ασθένεια.⁴ Παρ' όλα αυτά, έχει παρατηρηθεί σε έρευνες που έχουν γίνει σε ζευγάρια νάνων (Little People of America) ότι αν και κάνουν χρήση των προγνωστικών τεστ εγκυμοσύνης, αποφασίζουν να αποβάλουν επειδή τα παιδιά τους θα γεννηθούν μεσαίου αναστήματος κι όχι επειδή έχουν πρόβλημα υγείας.⁵

Ακόμα κι αν το παράδειγμα με τους νάνους δεν είναι το πιο κατάλληλο, γίνεται εμφανές το πόσο η αγορά κατευθύνει την κοινωνία, δηλαδή το πως η εξουσία της τεχνολογίας και του καπιταλισμού έχουν διεισδύσει στην ταυτότητα του υποκειμένου, προβάλλοντας μια γενετική της “κανονικότητας”. Ίσως τελικά όλες αυτές οι τεχνικές να ωθούν τη συνθήκη μας σε αυτό που αναφέρει η ανθρωπολόγος Marilyn Strathern, ότι η εποχή μας ίσως θεωρηθεί “η περίοδος στην οποία γίναμε ικανοί να αναλάβουμε τον έλεγχο της ίδιας μας της βιολογίας και ιδιαίτερα της ίδιας μας της αναπαραγωγικής διαδικασίας”.⁶

Τι συμβαίνει;

Η χρήση των ΝΤΑ, ή αλλιώς η ευγονική τεχνολογία, αποτελούν μια πολιτιστική, οντολογική και ιστορική ανατροπή, ενώ η ύπαρξη τους είναι αυτό που ο Foucault ονομάζει “τάξη πραγμάτων” συνδυάζοντας την εργασία, τη ζωή και τη γλώσσα. Οι κανονιστικές νόρμες βιοεξουσίας επιβάλλονται πάνω στη ζωή των ανθρώπων μέσα από έναν κατ' επιταγήν καταναλωτισμό, που

υπαγορεύει πως δεν υπάρχει άλλη επιλογή από να ασκεί κανείς τη δυνατότητα της επιλογής. Η γένεση της Dolly από την άλλη, ακόμα κι αν αυτή δεν ζει πια, έδειξε ότι ίσως η ανθρώπινη κλωνοποίηση δεν είναι μακριά, παρά τις νομοθεσίες που εφαρμόστηκαν κατά τη διαδικασία της κλωνοποίησης, οδηγώντας σε μια επιλογή της τελειότητας. Το ζήτημα ωστόσο είναι, τόσο οι ΝΤΑ όσο και γενικότερα οι ιατρικές και τεχνολογικές εξελίξεις, να μην υπάγονται σε έναν “πολιτισμό της επιχείρησης”, ακολουθώντας την ιδεολογία του καταναλωτισμού και μιας δήθεν έννοια της επιλογής. Αλλά να ανοίξει ένας διάλογος με στόχο όχι τον “άνθρωπο του αύριο”, αλλά έναν “κόσμο του αύριο”.

[1] Ο όρος “Νέες Τεχνολογίες Αναπαραγωγής” αφορά τις νομοθετημένες μεθόδους που έχουν ως στόχο α) τον έλεγχο των γεννήσεων (αντισύλληψη), β) την ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή για ζευγάρια στα οποία το ένα από τα δύο μέλη παρουσιάζουν στειρότητα (εξωσωματική γονιμοποίηση, τεχνητή σπερματέγχυση, παρένθετη μητέρα) και γ) τη μεταθανάτια χρήση γενετικού υλικού για σύλληψη. Επίσης, ο η ορολογία Νέες Τεχνολογίες Αναπαραγωγής συμπεριλαμβάνονται στην έννοια της ευγονικής. Η ευγονική είναι ένας κλάδος της γενετικής, ο οποίος αποσκοπεί στη βελτίωση των ανθρώπινων γονιδίων. Ο όρος ευγονική, χρησιμοποιήθηκε, πρώτη φορά το 1883, από τον ξάδερφο του Δαρβίνου, Sir Francis Galton, με σκοπό το ενεργό ενδιαφέρον για την κοινωνική και βιολογική εξέλιξη του ανθρώπου αποσκοπώντας στη γενετική βελτίωση των λαών. Συγκεκριμένα, έχουμε δύο περιπτώσεις ευγονικής τεχνολογίας: την θετική και την αρνητική. Στην αρνητική περίπτωση, επιχειρείται η μείωση της συχνότητας των βλαβερών γονιδίων, για παράδειγμα η περίπτωση της χιτλερικής Γερμανίας. Αντίθετα, όταν επιχειρείται η αύξηση της συχνότητας των πιο κατάλληλων για τον ανθρώπινο πληθυσμό γονιδίων, αναφερόμαστε στη θετική ευγονική. Σύμφωνα με την Karen-Sue, Rapp και Health, ο όρος «ευγονική» στην σύγχρονη εποχή σημαίνει οι τεχνολογίες, τις οποίες επιλέγει ένα άτομο για να βελτιώσει τα βιολογικά και παρουσιαστικά του στοιχεία (Goodman, Health, Lindee, 2003: 60)

[2] Φουκώ, Μ. (1978). “Ιστορία της Σεξουαλικότητας” Εκδόσεις ΡΑΠΠΑ.

[3] Φουκώ, Μ. (1978). “Ιστορία της Σεξουαλικότητας” Εκδόσεις ΡΑΠΠΑ.

[4] Xavier, J., I. (2005). “Anthropologies of Modernity: Foucault, Governmentality, and Life Politics”. Blackwell.

[5] Goodman, A., H., Health, D., Lindee, M., S. (2003). “Genetic Nature/ Culture. Anthropology and Science beyond the Two –Culture Divide”. University of California Press: Berkeley and Los Angeles, London.

[6] Strathern, M. (2008). “Αναπαράγοντας το μέλλον. Ανθρωπολογία, συγγένεια και νέες τεχνολογίες αναπαραγωγής”. Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.